

İlhami Rəsulzadə

ITALIYA

DÜNYANIN MƏDƏNİYYƏT BEŞİYİ

İtaliya – dünyyanın ən gözəl ölkələrindən biri, Avropanın cənubunda Apenin yarımadasında yerləşir. Dünya xəritəsində bu ölkə uzunboğaz çəkməyə bənzər sərhəd xətləri ilə iz qoyub. İtaliyanın ərazisində ən böyükleri Siciliya, Sardiniya, İskya olmaqla bir neçə adalar daxildir. Ölkə şimalında İsviçrə, Avstriya, şərqdə Sloveniya, şimal qərbdə Fransa ilə həmsərhəddir. İtaliyanın torpaqlarını 5 dənizin suları yuyur. Qərbdə Ligr və Tirren dənizləri, şərqdə Adriatik, cənubda İoni və Aralıq dənizi bu ölkəni ən gözəl sahiləri olan ölkəyə çevirib. Bilicilər söyləyirlər ki, heç bir yerdə İtaliyada olduğu qədər dənizlərin fərqli rəng çalarlarına rast gəlmək olmaz, ölkənin şimal sərhədlərində göylərə baş qaldıran Alp dağlarının başı qarlı zirvələr, sinəsi keçilməz yaşıl meşələr ətəkləri isə göllərlə bəzədilib, ləlahi bu torpaqlara yalnız təbii gözəlliliklər əta etməyib, Avropa mədəniyyətinin 60 faizi bu ölkədə toplanıb. Demək olar ki, hər bir İtaliya şəhəri özündə qədim tarixin böyük abidələrini qoruyur. Bir zamanlar Pompey kimi qədim bir yaşayış məskənini gül altında qoymuş Vezuvi dağındakı eyni adlı vulkan da ən azı elə İtaliya qədər məshhurdur. İtaliya gözəlliliklər və qəribəliklər ölkəsidir. O həm müdrik qocaya, həm şılaq, gənc gözələ bənzəyir. Daite, müqəddəs Petr, Rafem qədim dünyyanın böyük filosofları bu torpaqda göz açmışlar.

Ölkədə hər addımbaşı böyük mədəniyyət abidələri və incəsənət inciləri ilə rastlaşmaq olar. İtaliyaya turist sefərlərinə bayram demək olar. Unudulmaz və nəzələnmiş bisslər yaşayacaqsınız. Sizə ev sahibliyi edəcək otellərsə öz arxitekturası, xidmət personalları ilə bütün dünyadakılardan fərqləmir. Bu ölkənin hər dasında tarix, hər binasında memarlıq şeheri görəksiniz. Turistləri əsasən qədim Roma imperatorunun şərfinə tikilmiş tarixi Kolizey memarlıq abidəsi cəlb edir. Öz möhtəşəm tikiliş forması ilə müasir arxitektorları heyran qoyan Kolizey Roma şəhərində yerləşir. Öz qəribə görünüşü ilə Piza qülləsi də təsdiib və heyrat doğurur. Bu qədim qüllənin

bünövrəsi ilə son mərtəbəsi arasındaki mütənasiblik pozulmuş, qüllə yana qılmışdır. Bu zamanlar onu tikən memarın buradakı səhv özünü xəcalata salsa da heç guman etməzdik ki, əsrlər sonra heyranlığıla izlənəcək. Binanın kallisi ilə bünövrəsi arasında 1 metrə qədər fərq var. Qəribədir ki, tikildiyi dövrdə memarlar onun tezliklə sükünləçəyini düşünsələr də bu qüllə bir neçə zəlzəldən üzüağ çıxıb.

Dünyada analogu olmayan, sular içində tikilmiş çox möhtəşəm memarlıq ansamblı olan qədim və gözəl Venetsiya şəhəri də turistləri daima cəlb edir. Onun kanallarında üzən qayıqlarda insan özünü keçmişən sayahət etmiş hesab edir.

İtaliyanın tarixi

Bizim erann I minilliyyinə qədər inдиki İtalya ərazilərində lıqur, epqrusık, italik, latin, sabi tayfaları yaşayırdılar. Bizim eradan əvvəl 754-cü ildə Roma şəhərinin əsası qoyuldu ki, o bünün İtalya ərazisini, (b.e. 264-cü ilə qədər) Siciliya, Korsika, Sardiniyani (b.e. 202-ci ilə qədər) İspaniyani, Balkan yarımadasını (b.e. 168-ci il) Kiçik Asiya və Suriyani (b.e. 158-ci il) Qaliyani, Misiri (b.e. 30-cu ilə qədər) Britaniyani (43-cü il) Fələstini və İudeyani (eramızın I əsr) özünün tabeliyi altına aldı. 117-138-ci illərdə imperator Adriyanın dövründə böyük Roma imperiyası işgallardan müdafiə dövrünə keçdi, 395-ci ildə Roma imperiyası Qərb və Vizantiya olmaqla iki yerə parçalandı. 476-ci ildə German tayfaları Odakırın başçılığı ilə Qərbi Romaya hücum etdi, dünyanın paytaxtı Roma süqut etdi.

488-ci ildə ostgotlar, 554-cü ildə vizantyalılar İtaliyaya rəhbərlik etdilər. 962-ci ildə German kralı I Otton Müqəddəs Roma imperiyasının əsasını qoyma.

Antik Roma dövründə İtalya öz qızıl dövrünü yaşamışdır. Roma imperatorluğunun çökəməsi ilə İtaliyada irili-xirdalı dövlətlər yarandı.

Benedik Cümhuriyyəti. Sepeviz dövləti, Laibard birliyi, Napoli Krallığı, Floransa Cümhuriyyəti. Bu xırda qurumlar da, öz aralarında digər ölkələrlə savaşa çıxırdılar. İtalya tarixində şərqdə yeganə müsəlman dövləti Siciliya əmirliyi də mövcud olub.

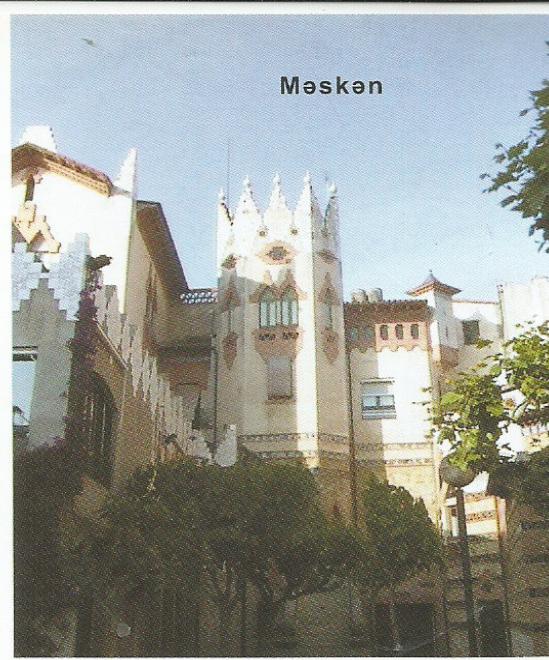
1915-ci ildə İtalya "I Dünya müharibəsinə" qoşuldu, 1922-ci ildən Mussolini ölkəsi diktator rejimi altına aldı. O II dünya müharibəsində faşizm tərəfindən çıxış etdi. 1945-ci ildə Muzzolina edam edildi.

1947-ci ildə İtalya Respublikası elan edildi.

YURDA GƏLƏN GÖRƏR

Məskən

İqtisadiyyat

İtaliya sənaye və aqrar ölkəsidir. Ölkə sənayesi öz yüksək inkişaf zirvəsindədir və dünya üzrə 7-ci yerdə dayanır.

Civə, daş kömür, neft, dəmir filizi, qurğuşun, mərmər, və qranit emalına görə dünya üzrə İtaliya ən sıralarda dayanır. Son dövrlərdə ölkə iqtisadiyyatına turizmdən də xeyli gəlir gəlir. Kənd təsərrüfatında sitrus meyvələr və heyvandarlıq əsas sahələrdir.

Turizm

Ölkənin hər bir şəhəri turizm üçün cəlbədici gözəlliyyə malikdir. Roma, Venetsiya, Milan, Liverpul, Vatikan, Lido ən çox turist qarşılayan mərkəzlərdir. Yeri gəlmışkən Vatikan dünya katalizminin paytaxtı İtaliya daxilində ayrıca şəhər dövlətdir. Buranın idarəciliyi Roma pəsəsına aiddir.

İtaliyada hətta ən kiçik şəhər belə qədim renessans dövrünün mədəniyyət abidələrini özündə daşıyır. Bu ölkə öz tarixi ilə qırmızı tellərlə bağlıdır və bu günlə keçmiş sanki harmoniya təşkil edir. Axşamlar kiçik küçələrin işıqlanma sistemi qəribə təəssürat yaradır, sanki adam özünü orta əsrlər dövründə hiss edir.

Ölkəyə gələnlər Apenin və Alp dağlarına, Vezuvi və fəallığını itirməmiş Etna vulkanlarına səyahətlərdən məmənluqla qayıdır.

İtalyalılar bütün dünyada cılğın, emosional təbiəti insanlar kimi tanınsalar da şimalda yaşayanlar barəsində bunu demək olmaz. Onlar çox sakit və hər şeyin yerini bilən insanlardır. Cənublularsa əksinə, sərt və idarəolunmaz təəssürati yaradırlar. Amma bütün bunlara baxmayaraq italyalılar ünsiyyətcil və dostcanlı insanlardır. Əgər İtaliyaya səfər zamanı ingilis dilinə arxalanmışsınızsa, bu sizə kömək etməyəcək. Burada bu dili çox az adam başa düşür. Lakin turistlərin dillərini bilməsələr belə onlar ünsiyyətə can atır, ölkələrindən qonaqların narazı dönməməsi üçün hər şeyi edirlər. İtalyalılar onlara göstəriş verən multimilyarder təəssüratlı insanlara xoş baxmırlar. Onlarla qeyri formal görüşürələr. Barda, əyləncə məclislərində söhbətlərə daha çox meyil göstərirler. Belə məclislərdə əsl İtaliyanın səmimiyyətini görə və dəyərləndirə bilərsiniz.

İtaliya mətbəxi

İtaliyaya bütün dünyada zarafatla "makaron yiyənlər" deyirlər. İtaliya mətbəxi çox zəngin olsa da, makarondan hazırlanmış 60-dan çox yemək növü mövcuddur. İtaliyada hər zonanın məxsusi kulinariya mərkəzi, kulinar adət-ənənələri var. Yeməklərinin əsasını xəmir, pendir, meyvə, tərəvəz təşkil edir.

Xəmirdən hazırlanan əsas yemək növü pasta adlanır. Pastadan müxtəlif adda xörək hazırlayırlar. Heç yerdə bu cür souslar hazırlanır. İtaliyada 10 min növ - ət, göbələk, dəniz məhsulları, tərəvəz, pıvə və ananasla hazırlanan sous mövcuddur. Burada dadacağınız yeməklər siz Heyrətləndirəcək. Hətta ən nadir şeylərdən, yeyilə bilən nə varsa ondan italiyalılar ləzzət yarada bilirlər. Xəmirə nələr qatırlar: ispanaq, balqabaq, molucks, tomat.

Dünyaya spaghetti İtaliya mətbəxi bağışlayıb. İtaliyalılara görə, spaghetti hazırlamaq bir elmdir. Lapşanın burada ən məşhur növləri "Trenette", "Piçokeri", "Linquine", "Rovioli", "Tortellini"dir. İtaliyahılar dünyaya yayılmış lazan, beşemel, sous, kannelonı kimi yeməkləri ilə də fəxr edə bilərlər. Bir məşhur filosof deyir: "Ümidişlərin bitdiyi yerdə də bizə yalnız köhnə xatırələr qalar. Dünyani gəzin, görün. Ömrün müəyyən məqamında xoş xatırələrə dalmaq üçün". ■

